

MATRIX FİLMİ VE SİMGELEŞMİŞ KOSTÜMLER

Ayşegül TÜRK

Doç. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Görsel Sanatlar Bölümü Gölbaşı-Ankara gulturkgulturk@gmail.com,
Orcid:0000000174679456

Merve GÜLSEREN

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Mesleki Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Öğrencisi mervegulsern@hotmail.com, Orcid:0000-0001-8825-554X

Türk Ayşegül ve Merve Gülseren. "Matrix Filmi ve Simgeleşmiş Kostümler". ulakbilge, 56 (2021 Ocak): s. 133-143. doi: 10.7816/ulakbilge-09-56-12

ÖZ

Dönemin teknik ve teknolojik gelişmelerinden oldukça etkilenen bilim kurgu sineması türü distopik evrenler yaratma konusunda ufuk açıcudur. Geleceğin ön izlemesi gibi olan bu filmler gösterildiği zamanlarda izleyicileri her zaman şaşırtmış ve etkilemiştir. Bilim kurgu türünde üretilen filmlerde kostüm ve aksesuarlar film kadar diğer sektörleri de etkilemiştir. Bu sektörlerin başında moda, müzik, tekstil, giyim, mekan tasarımı gelmektedir. Bununla birlikte, ayakkabı, çanta, saç tasarımı gibi unsurlarla ilişkide olunan tüm sektörler film kaynaklı yeni bir tarz oluştururlar. Karakterle özdeşleşen kostümler izleyeni de etkisi altına alarak ticari sektörü de yönlendirir. Bu makalede, yönetmenliğini Wachowski Kardeşlerin yaptığı Matrix filmi ve filmin kostümleri, simgesel anlamları, karakterlerin üzerindeki etkileri açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: bilim kurgu sinema, Matrix, kostüm

Makale Bilgisi:

Geliş: 12 Kasım 2020

Düzeltilme: 14 Aralık 2020

Kabul: 21 Aralık 2020

Giriş

Bilim kurgunun ortaya çıkışı sanıldandan daha eskiye dayanır. Yapıldığı zamanın teknik ve teknolojik imkanlarından oldukça etkilenen bilim kurgu sineması türü, bu imkanların doğrultusunda belirgin bir evrim geçirmiştir. Bilim kurgu sinemasının ilk örneği olan Ay'a Seyahat filminin (Le Voyage Dans La Lune) vizyona girişi 1902 senesidir. Perde süresi 14 dakika olan bu film, öncesinde ortaya konulan ve Ay'a seyahat ile Ay'da yaşam konuları gibi öğeleri işleyen edebi yapıtlardan esinlenilerek hayata geçirilmiştir (Dumlu, 2013, s.75). Büyük savaş öncesi insanlığı tehdit eden unsurların işlendiği ve uzaylı istilası ya da dünyayı ele geçirmeye çalışan çılgın bilim insanları gibi konuları içeren filmler de zaman zaman beyaz perdede yer almıştır. Bu tür filmlerin yerini savaş sonrasında, insanlığın ve teknolojinin, insanlığa karşı teşkil ettiği tehlikeyi işleyen yapıtlar almaya başlamıştır.

II. Dünya Savaşının ardından, savaş siyasetinin etkileri bilim kurgu sinemasının üzerinde ağır bir şekilde etkisini göstermiştir. Kitle imha silahlarının yarattığı tehlikeyi, dünya dışı yaratık ya da robot toplumlarının saldırısını işleyen filmlerde örtük ve açık birçok mesaj olduğu düşünülmektedir. Toplumun bazı sınıflarının kendi çıkarlarını Dünya'nın kurtuluşu için gerekli bir öğe gibi sunma amacı bazı filmlerde dikkat çekmektedir.

Gittikçe gelişen teknoloji ile gelişen bilim kurgu yapımları, yönetmenlere yaratmak istedikleri dünyayı daha gerçekçi ifade etme özgürlüğü kazandırmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde edebiyat alanında olduğu gibi sinema alanında da etkinliğini gösteren Cyberpunk akımı, varoluşsal ve psikolojik unsurlar üzerinde durmuş, insan-makine ilişkisini incelemiş, genetik mühendisliği aracılığıyla insanın insan algısını araştırmıştır. Bu dönemlerde Bıçak Sırtı (Blade Runner, 1982), Robocop (1987) ve Terminator (1984) göze çarpan yapımlar arasındadır.

Bilim kurgu filmleri, gelecek zamanı bilim ve teknoloji ile kurgulayarak sunan film türleridir. Yeni bilimsel kurallar, zamanda yolculuk, ışık hızı, diğer dünyalar, uzay temaları bunlara örnektir.

Bilim kurgu filmlerde mekanlar, yeşil perde imkanlarıyla herhangi bir yer olabilir. Bilim kurgu filmlerinde karakterler, çılgın bilim adamları, teknolojik aletlerle donatılmış laboratuvarlar, yapay zekâlar, androidler, bilgisayarlar, ışın tabancaları, uzay giysileri, uzay gemileri gibi ikonografik olabilir. Bilim kurgu filmleri iki kategoriye ayrılabilirler, birincisi toplumun mevcuttan daha iyi bir geleceğe doğru ilerleyeceğini varsayan ütopyalara dayanır ve teknolojiyi de kostümleri de buna göre kurgulayarak aktarır. Örneğin uzay gemisi üniformaları genelde ütopyacı türlere örnektir. İkinci ise distopyacı toplumları konu alır. Gelecekte mevcut dönemden giderek daha da kötüleşeceğimizi varsayarlar, ancak kostümler yine fütüristik ya da retrofutüristik konsepttedir.

Bilim kurgu ve fantastik filmler tür açısından sık sık birbirine karıştırılır, ancak bilim kurgu en uzak varsayımında bile gerçekle olan bağı koparmaz, temelinde bilim ve teknoloji vardır, geleceğe dönüktür ve sorgulayıcı niteliktedir, fantastik filmler ise daha sihirselsel ve mantık dışıdır. Gelişen olay, durum, mekân, fiziki özellik nasıl gerçekleştiğini sorgulamayan bir alt yapı mevcuttur. Bilim kurgu sineması için bir mihenk taşı olarak kabul edilen yapımlardan biri, 1968 yapımı "2001: Uzay Macerası" filmi olmuştur. Bilim kurgu sinemasına yeni bir soluk getiren Stanley Kubrick'in yapımı, olağanüstü bir finansman ve ekiple yaratılmıştır. Bu film, bilim kurgu türünü adeta öne taşımış, bilim kurgu, felsefe ve sanatı birleştirerek izleyenleri büyülemiştir. Gelecekteki bilim kurgu filmlerine de yol gösteren ütopya alt türündeki filmde, uzay donanımları, uzay taşıtları kullanılmış ve bunları tamamlayacak şekilde fütüristik tarzda kostümler kullanılmıştır.

Günümüze yaklaştıkça bilim kurgu filmlerinde özellikle yıldızlar arası yolculuk ütopya konseptlerinde kostümler neredeyse hiç değişiklik göstermemiştir. Sadece gelişen teknoloji ile birlikte mekanlarda ve görüntülerdeki gerçeğe yakınlık kalitesi artmıştır. Christopher Nolan'ın yönettiği Yıldızlararası (Interstellar), 2014, astrofizik temalı konusu ile yıldızlararası yolculuğu anlatmaya çalışır. Uzay yolculuğu temalı filmlerde olduğu gibi kostümler buna uygun olarak tasarlanmıştır

Matrix Film Kostümleri ve Anlamları

Yönetmenliğini Wachowski Kardeşlerin yaptığı 1999 yılında vizyona giren Matrix filminin kostümleri, aksesuarları ile simgeleşmiştir. Kym Barrett'in kostüm tasarımcısı olduğu film; 2000 yılı en iyi ses miksajı, en iyi görsel efekt, en iyi ses kurgusu, en iyi film kurgusu Oscar ödülleri almıştır. IMDB listelerinde 8,7 puan alan film, dünya tarihinin gelmiş geçmiş en iyi filmleri sıralamasında 29. sıradadır. (<https://www.imdb.com/title/tt0133093/>) Erişim Tarihi: 27.11.2019

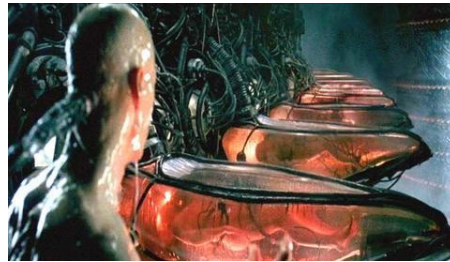

Görsel 1.Larry- Andy Wachowski, Matrix, 1999, Film Afiş, <https://www.imdb.com/title/>, Erişim Tarihi: 27-11-2019

Filmin Konusu

Matrix, filmin ana karakterlerinden Morpheus'un sözleriyle "bilgisayar tabanlı bir düş dünyasıdır" ve insanları bir köle oldukları gerçeğine kör etmek için tasarlanmıştır. (Görsel 1) Filmin bazı felsefi göndermeleri, modern çağın bize yaratmış olduğu 'Matrix'in içinde yaşıyor olabilme olasılığımız üzerinedir. Gerçekle olan temasımızı kaybedip bir simülasyon içinde yaşıyor olma ihtimalimiz ve bunun farkında olmama durumumuz söz konusudur. Neo, bir bilgisayar yazılım şirketinde çalışmaktadır ve iş dışındaki zamanlarını bilgisayar korsanı (hacker) olarak geçirmektedir (Başkir, 2003).

2000 yıllarında büyük ses getiren film, farklı bağlamlara özellikle de mitolojiye referansları ile çok katmanlıdır. "Yunan mitolojisinde rüyalar tanrısı/perisi anlamına gelen Morpheus, filmde ironik bir biçimde insanları rüyalarından gerçeğe uyandırmakla görevli olan isyancıların elebaşısıdır. Morpheus ayrıca, Ovid'in Metamorphoses adlı eserinde insanları simüle etmekte ve erkeklerin tıpatıp benzerlerini üretmekte uzman bir tanrı olarak tanımlanmaktadır. Morpheus'a ait olan ve insanların gerçekliğe uyandırıldığı gemi de adını M.Ö. 605 – 562 yılları arasında yaşamış ve en sonunda çıldırmasına neden olan rahatsız edici, kehanetimsi rüyalarından mustarip olan büyük Babil kralı Nebuchadnezzar'dan almaktadır. Tüm bu ayrıntılar aslında karakterlere bir muğlaklık katarak, söylenenlerin kesin doğru olup olmadığının bilinemeyeceğine işaret etmektedir. (Başkir, 2003). (Görsel 2)

Görsel 2. Neo'nun Yeniden Doğumu, <https://punagulecoz.wordpress.com/>, Erişim Tarihi:28.10.2018

Zion incil'de dünyanın yok edilmesinden sonra Tanrı'nın iyi kulları için kuracağı krallık olarak geçmektedir. Neo harflerin yer değişimiyle "One" a dönüşüyor. The One "Hristiyan teolojisinde "seçilmiş kul" manasına gelmektedir. (Soysal, 1999)

Antik Yunan mitolojisinde Morpheus, ezoterik bilgiyi ve gizli mesajları insanlarla paylaşmak için ölümlülerin hayallerine giren tanrıların elçisidir. Her türlü forma girebilir, ancak görevi ve mesajı aynı kalır. (Nascimento,

2017) Film Budizm, Hristiyanlık, mitoloji ve felsefe ile alakalı mesaj ve göndermeleri çokça barındırmaktadır. Matrix, çekildiği dönemde zamanının ilerisinde bir film olmuştur ve birçok alanda yaratıcı keşiflere ilham vermeye de devam etmiştir.

Kostümler ve Anlamları

Matrix denildiğinde aklımıza ilk olarak siyah takım elbiseler, akan yeşil yazılar, trençkot ve gözlük gelir, bunlar bizim filmin adıyla ilk anda hatırladığımız göstergelerdir. Ancak filmed bunların dışında birçok mesaj bulunmaktadır. "Matrix gelecek zamanda ve ileri teknolojide geçen sahnelerden oluşan bir film olsa da, karakterler metropol insanlarına oranla çok sade yırtık kıyafetler içerisindedir ve basit lapalarla besleniyorlar, kostümler ve saçlar Budist rahiplere atıfta bulunuyor ve tüketim toplumlarını eleştiriyor. Bu açıdan özellikle kullanılan kostüm tasarımları minimalizme göndermede bulunuyor" (Kurt, 2008, s.10).

Aslında önceliği konfor ve hareket kabiliyeti olan kostümlerin, filmin verdiği felsefi, dini ve otoriteye karşı verilen sembolik mesajlarla insanlar üzerinde etkisi artmış ve hem döneminde hem de yakın dönemde taklit edilmiştir. Filmde kullanılan farklı çekim tarzları, filmin hikâyesi ile öne çıkması, kostümlerin felsefi mesajlarla örtüşmesi, filmde sonra "Matrix style" olarak özel bir tarz oluşturmuştur. Film, hem vizyona girdiği dönemin hem de gelecek dönemdeki moda defilelerinde tasarımcıları doğrudan etkilemiştir. Fütüristik temada kurgulanmış olan filmde "Matrix Effect" çekim tekniği daha sonrasında "360 derece" ya da "Bullet Time" fotoğrafı olarak adlandırılmıştır. Bu çekim tekniği de dikkatleri trençkota çekmiş, medyada sürekli olarak ağır çekimde Neo'nun dalgalanan trençkotu gösterilmiştir.

Bullet Time tekniği, zamanda hareketi dondurup hareketin her açıdan görüntülenmesini sağlar. Bu teknik ile odak noktasının etrafında bir çember oluşturacak şekilde çoklu fotoğraf sistemi konumlandırılarak sıralı ve anlık çekimler özel yazılımlar sayesinde birleştirilmektedir. (Anonim, t.y.)

Filmin yönetmenleri ile birlikte çalışan kostüm tasarımcısı Kym Barret, karanlık ve deri malzemelerle kaygan bir görüntü ortaya çıkarmış ve bunun sebebini de filmde zaman ve hız teması işlenmesi olarak açıklamıştır. Bu yüzden bu akışkanlık durumunun seyirciye hissettirilmesi önemsenmiştir. Aniden kaybolan sonra yeniden ortaya çıkan insanlarla örtüşen konseptin bu olduğunu düşünmüşlerdir. Böylece Bullet time çekimlerine de hizmet edecek tarzda kostümler kurgulanmıştır. Filmdeki kumaş ve dokuların seyirciye o duyguları hissettirmesi için yönetmen ve tasarımcı birlikte çalışmış, farklı kumaşlar ve farklı dokuları denemiş, havada bu kumaşların süzülmesini, ışık vurduğundaki yansımasını birlikte irdelemişlerdir.

Bazı kaynaklarda filmin bütçesinin çok yüksek olmadığı ve bu sebeple bu parlak ve kaygan görüntülerin ortaya çıkması için ucuz pvc'ler kullanıldığından bahsedilmektedir. (Görsel 3) Örneğin, Neo'nun ceketinin deri olmadığı belirtilmiştir. Bu tarz hareketli filmlerde izleyicinin fark etmediği özel kablo ve ipler için de kostüm tasarımının göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Fawnia, 2019).

Görsel 3. Trinity, <https://www.matrixfans.net>, Erişim Tarihi: 05-05-2019

1998 yılında filmin kostümlerini hazırlayan Barrett "dürüst olmam gerekirse moda aklımdaki son şeydi" demiş ve eklemiş "Tek düşündüğüm, bu dünyaları nasıl gerçek ve farklı hale getirebilirim?" sorusuyla, "seyirciye

aktarıken bilinçaltında yaptığımız şeyle ilgili bir dili nasıl oluşturabileceğimizi düşündüm ve hikâye kendini göstermeye başladığında zaten karakterler ve stilleri zihnimde belirmeye başlamıştı" (Fawnia, 2019).

The Matrix (1999) keskin ve çizgi roman tarzında bir filmidir, basit kurgusuyla bilinçaltına hızlı şekilde mesajlar gönderebilmek amaçlanmıştır (Martin, 2012). Matrix, bugün hala ilerici görünen cinsiyet anlayışına da bir yaklaşım getirmiştir. Trinity catsuit (kedi kadın tarzı) bir kostüm giyebilir ve Neo pantolon giyebilir, ancak karakterler genellikle tam olarak aynı kişi gibi görünürler. Son yıllarda cinsiyet bükme modası tüm sektörü değiştirmiştir, Zara gibi önde gelen markalar artık cinsiyetten bağımsız koleksiyonları içermektedir, bedensizlik kavramıyla da oversize (bol, dökümlü, kıvrımsız) ürünleri satışa çıkarmaktadır.

Görsel 4. Neo ve trençkotu, <https://www.allposters.com>, Erişim Tarihi: 05-05-2019

The Matrix'teki tüm kıyafetler karakterlerin anlamlı yolculuklarına işaret etmeyi amaçlamaktadır. Neo'nu çatıdaki çatışmada giydiği uzun deri ceketini -Matrix ile yüz yüze geldiğinde onu sanki maskeleyen bir örtü gibi- Barrett'a göre hem antik bir his hem de dinsel bir his vermek için yaratılmıştır (Görsel 4). Onun çekingen bir kahramandan sorumluluğunu bilen birisine dönüşmesini istemiştir. Barrett, Matrix için aynı zamanda birçok güneş gözlüğü tasarlamıştır. Neredeyse her karakter için bir tane tasarlamıştır ve hepsi birbirinden farklıdır. Tasarlanan tüm lensler yansıtıcı özellikte olup, yönetmenler istemediği sürece karakterlerin gözleri görülmemektedir (Gökmen, 2019).

Görsel 5, Görsel 6. Micro Gözlükler, <https://fashionone.com.tr>, Erişim Tarihi:02-08-2019

2018 yılının trendleri olan bu gözlükler hala Matrix esintilerini taşımaktadır. (Görsel 5, Görsel 6) Filmde güneş gözlüklerinin amacı, Matrix hakkındaki gerçeği bilen insanların gözlerini gizlemektir. Gözlükler, her

karacterin simülasyonu tarafından giyildiği için, şekil ve tarzın da kullanıcıya özgü olması gerekiyordu. Barrett, gözlü tasarımı için Richard Walker'I görevlendirmişti. Binde Design adıyla daha sonra Barneys New York gibi üst düzey perakendecilere satılan bu gözlüklerin her bir çifti el işiydi. Vücut taraması teknolojisi mevcut olmadığından, her oyuncu alçı ile kafa kalıbı alınması seanslarında oturmak zorunda kalmıştır. Walker daha sonra, oyuncunun ölçülerine ve kemik yapısına özel olarak uyması için Barrett'in çizimlerine göre güneş gözlüğü yapmıştır. Orijinal micro gözlükler "Sunglass Hut" ve benzeri gözlükçüleri seri üretimde zorlamıştır. Ancak seri üretilen, kişiselleştirilmeyen stil fikri zaten "The Matrix" ilkelerine uymuyordu ve açıkça minik gözlüklere özel bir yaklaşım, zaman testini tamamladıktan sonra özellikle de 20 yıl sonra kabul görmüştür ve yeniden moda olmuştur. Aynıısı, Barrett'in ve filmin temalarını ve mesajlarını araştıran ve görüntüleyen ve yirmi yıl sonra gardıroplarımızı etkilemeye devam eden kostümleri için de söylenebilmektedir (Fawnia, 2019).

Kym Barrett tarafından tasarlanan film için iki farklı kostüm seti yaratıldı; Biri Zion (The Construct dışındaki gerçek dünya) ve The Construct (makineler tarafından yaratılan ve kontrol edilen sahte dünya). Zion kıyafetleri organik ve sıkıntılıydı; karakterin distopyacı ve kıyamet sonrası yaşam tarzının bir yansımasını oluşturmaktaydı. Giysiler onarıldı ve geri dönüştürüldü, el yapımı ve yalnızca kullanım amacıyla giyildi. Ancak, sahte dünya için yapılan kıyafetler teknoloji ve bilgisayar bilgisi ile üretilmiştir. Matrix'e girerken, karakterin kostümlemesi karakterin istediği herhangi bir şeye benzeyebilirdi. Tüm bu sebeplerden dolayı Matrix defalarca kez moda tasarımcılarına malzeme olmuş, gündeme gelmiş, insanların stillerini de etkilemiştir (Anonim, 2019).

Kostümler ve Moda Dünyasına Etkisi

Ünlü tasarımcı John Galliano Matrix filminden etkilenerek defile hazırlayan ilk tasarımcıydı ve arkasından diğer tasarımcılar da onu takip etti. Siyah kuşgözlü paltolar, lastik parlak pantolonlar, yanlı kesilmiş naylonlar, asimetrik kesimler, botlar ve gözlerdeki gözlükler ya da hareketlilik koleksiyona hâkim oldu, Neo'nun atlattığı mermiler modellerin vücutlarındaki ayrıntılarda gözlemlendi (Görsel 7). Yeni bin yıla girerken oldukça dikkat çeken bu akım hızlı şekilde kıyafetler üzerinde etkisini gösterdi.

Görsel 7, 1999, John Galliano, Christian Dior Moda Defile <https://upost.info>, Erişim Tarihi: 19-02-2019

Bir röportajında Rolling Stones ve Lou Reed için CD kapaklarıyla tanınan bir grafik tasarımcısı olan Stefan Sagmeister şöyle demişti: "Ağır hareketler, yeni teknolojilerin kullanımı, özel efektler ve kostümleri, kravat, kötü takım elbiseleri ve queer güneş gözlükleriyle -kötü adamlarıyla bile – filmin hala etkili olduğunu görüyorsunuz." demiştir (La Ferla, 2003). Matrix'in moda dünyasına her dönemde etkisini gözlemek zor değildir. (Görsel 7) John Galliano, 1999 yılında Christian Dior'daki Güz Haute Couture Koleksiyonunun (filmin yayınlanmasından yalnızca aylar sonra) defilesinde Matrix'ten parçalar kullanmıştır (Görsel 8).

Görsel 8. Lupita Nyong'o; Zayn Malik ve Gigi Hadid; Bella Hadid, Kendall Jenner, Kim Kardashian Gibi Ünlülerin Matrix Tarzı <https://www.glamour.com>, Erişim Tarihi: 06-06-2019

Görsel 9. Kanye West ve Neo Zion dünyasından kazaklarıyla. <https://www.much.com>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

Görsel 10. Kanye West Tarafından Hazırlanan Adidas Original Yeezy Season 1 Çizgisi, 2015. <https://www.fastcompany.com>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

Görsel 11. Alexander Wang Güz, 2018, Vetements Güz 2017, Balmain Güz 2017, Moda Defilelerinde Matrix Temasının Kullanılması, <https://www.glamour.com>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

Kanye West'in Kış 2015 koleksiyonu, Zion'un gerçek dünyadaki parçalanmış ve geri dönüştürülmüş trikolarla göndermesidir. (Görsel 9) Alexander Wang'ın Güz 2018 Hazır Giyim koleksiyonu, (Görsel 11) Trinity'den ve Morpheus'tan ilham alan uzun deri paltolara sahiptir. Matrix'in etkisinin podyum üzerinde görülmesi kolay olmakla birlikte, etkisi son zamanlarda sokak/cadde tarzı trendlerinde de açıkça görülmektedir. 2017'deki gözlük modası trendinin dönüşüne de şüphesiz referans niteliğindedir (Anonim, 2019). Balmain, 2017 Sonbahar - Kış Koleksiyonunda film kostümlerinden etkilenerek tasarımlar yapmıştır. (Görsel 11).

Görsel 11. Balmain, 2017 Sonbahar - Kış Moda Defile Kroko Yüzey Detayları, <https://www.highsnobiety.com>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

Kostümlerin Simgeleşme Nedenleri

Bu filmi diğer bilim kurgu filmlerinden ayıran özellik felsefe tabanlı bir bilim kurgu filmi olmasıdır. Evrenler arası geçişten ve simülasyon bir evrenden bahseder. Bu sebeple de moda dünyasını etkilediği gözlemlenmiştir. Çünkü genellikle bilim kurgu filmleri fizik tabanlıdır ve kostümler uzay yolculuğuna uyumlu benzerliktedir. Filmin konusuyla dikkat çekmesi, günlük gerçekliğin bilgisayar tarafından yaratılan bir yanılsama olduğunu düşündürmesi ve gelecekteki insanların akıllı makinelerle savaş halinde olduğunu anlatması, filmin hala stilleri ve konusuyla unutulmaz olmasını sağlayan ilk unsurdur. Bullet time (özel efekt) filmin teknolojik sanatını, yeni özel efektlerin öncü kullanımıyla bir nesli ileri götürmesi, merak uyandırması, fizik kurallarına karşı gelen çekim tekniklerinin kullanılması yine filmi unutulmaz kılan özelliklerdendir.

Film 1999 yılında yani internetin ilk 10. yılında ortaya çıkmıştır bu sebeple konusuyla da global şekilde dikkatleri çekmiştir. Ayrıca milenyumun yakın olması ve dünyanın sonuna dair senaryolar da filmin popüleritesini arttırmıştır. Filmin vizyona girmesinden aylar sonra John Galliano filmin tarzını podyumlara taşımıştır ve diğer modacıları da etkilemiştir. Zion yani gerçek dünyada kullanılan tüm kostümler geri dönüşümden gelmiştir, onları giymeden önce mutlaka birileri uzun bir süre giymiştir ancak Matrix'te zihinlerinde tasarladıkları kostümlerle var olmuşlardır ve bu sayede güçlü imaj çizmişlerdir. Kostümler dünyalar arası geçiş durumunda belirteç olarak kullanılmıştır. (Fawna, 2019). Filmin kostümlerinde cinsiyetsiz tasarımlar mevcuttur. Bu durum günümüz modasında da öne çıkmıştır. Filmde dini, mitolojik ve felsefi göndermeler mevcuttur. Örneğin takım elbiseli ya da trençkotlu siyah giyen adamlar ve filme hâkim, tek düze, göze batmayan imajların yanında kostümüyle göze çarpan ve dikkat dağıtmayı amaçlayan "kırmızı elbiseli kadın" mesajını verip sahneden çekilmiştir. Burada verilmek istenen mesaj televizyon, alkol, uyuşturucu, ünlü kültürü, pornografi, yüzeysel ilişkiler, kuruluş dinleri, materyalizm gibi meseleler üzerinden okunmuştur. Bu kostümün çekiciliği ile dünyevi zevkler bağdaştırılmış ve hakikat ile bağlantı kurmamızı engellediği ima edilmiştir (Nascimento, 2017).

Film herhangi bir moda trendinden etkilenmeden, bir zamana bağımlı kostüm üretmediğinden, zaman aralığında kısıtlı kalmamış ve bu yüzden de hala trendleri etkileyebilmektedir. Bunun yanı sıra gelecekteki giyim tarzından haber verdiği için filmde 20 yıl sonra bile yine podyumları etkilemektedir. Film yıllar sonra yeniden moda trendlerinde gündeme gelmiştir (Amarca, 2017). Etrafımızdaki dünyanın, The Matrix'e giderek daha fazla benzemesi de filmin konusuyla, kostümleriyle zamanın çok ilerisinde olduğunu ve neden evrensel övgü aldığını açıklamaktadır. Görüldüğü gibi bir filmde kostüm tasarımı yapılırken hissettirmek istenen tek bir duygu ya da durum değil birçok parametrenin bir araya gelmesi ve ortak bir dışavurumu temsil etmesidir. Üstelik Matrix kostüm anlamında çok çeşitliliği olan, her sahnede farklı farklı kostümler tasarlanmış bir film değildir. İnsanlar yıllar geçse bile filmdeki konu ve karakterlerin gücünden etkilenerek kıyafetlerinde de bu gücü, mesajları, duyguları, duruşları yansıtmak istemektedir. Ve sonunda çıkan kostüm çok basit parçalardan oluşsa bile insanlar o karakterleri ve filmi özümlediklerini ve bu tarzla bütünleştiklerini yansıtmak için bu parçalardan

kullanılmaktadırlar. Sadece mini bir gözlük ve bir trençkotla bile 3 serilik saatler süren, üzerine birçok araştırma yapılmış, makaleler yazılmış bir filmin, Trinity'nin ruhunu, Neo'nun değişimini, Morpheus' un savaşını insanlara hissettirmek mümkün. Hatta filmi izlememiş insanların bile tv, medya, reklam ve sosyal medya sayesinde bu tarz filmler evrensel olarak övülerek simgeleştirdiği için, bu iki parçayı gördüğümüzde Matrix filmini akla getirmek mümkündür. "Bu filmdeki giysiler bir tutumdan daha fazlasını temsil eder, onlar dünyayı makinelerin kontrolünden kurtarmaya hazır bir çeşit zirhtir." (Firth, 2019).

Sonuç

Hollywood sineması bilim kurgu türünün örneği olan Matrix, Lana - Lilly Wachowski tarafından yönetilmiştir. Dört ayrı kategoride Oscar ödülü kazanarak zamanın ötesinde etkiler yaratmıştır. Film, yalnızca eğlendiren, merak uyandıran dönemin tüketim toplumuna hayal satan, starlar üretip simgeleşmiş karakterleri ve stillerini kabullendiren bir film değildir. Yüksek maliyeti ve efektleri ile de Hollywood sinema geleneği ve 1990'lar sinema tarihi açısından oldukça önemlidir.

Fiziksel olarak, genellikle bilim kurgu türlerinde, bedene entegre edilen çipler, makinalarla bağlantı kurmaya yarayan beden detayları, bir parçası mekanik olan beden ya da tamamen mekanik varlıkların teknolojiye entegre olabilecek beden formları bulunurken, seçilen filmde insan bedeni kullanılmış, makinalarla ve başka evrenlerle iletişim kurmayı sağlayacak aparatların bedene monte edildiği bu durumun da bilim kurgu türünün temelinde yatan insan üstü varlık yaratma çabası ile örtüştüğü gözlemlenmiştir.

Türe ait filmlerde yüze takılan robotik büyük başlıklar, astronot kostümleri, askeri türlerde askeri başlıklar belirgin şekilde kullanılırken, seçilen filmde sadece güneş gözlükleri kullanılmıştır.

Genellikle bilim kurgu türlerinde hikaye eğer fantastik bir alt türle birleşmemişse, saç ve makyaj abartısız kullanılır. Uzay temalı filmlerde parlak ve metal görümlü makyaj tonları kullanılır. Matrix'te ise yeniden doğuş teması işlenmiş ve tamamen sade saç ve makyaj kullanılmıştır.

Bilim kurgu filmlerinde genellikle fütüristik tarzda kostümler kullanıldığı için, metalik griler, altın yıldızlar, parlak siyahlar, kaygan ve akışkan görüntü verecek renkler kullanılır. Matrix'te de seçilen siyah ve parlak yeşil bu türe ait tipik renklerdir.

Filmde, ait olduğu türe uygun olarak, gelecekte çok daha minimal ve işlevsel, çeşitlilikten uzak ve benzer kostümlerin var olacağı, daha teknolojik kostümler kullanılacağı hissi verilir. Bunun yanında konusuna uygun olarak hikaye ister uzay gemisinde geçsin ister zaman yolculuğunda ya da farklı bir evrende, kostümler yaratıcı ve fütüristik olsa da türün filmleri içinde genellikle birbirine benzerdir.

KAYNAKLAR

Amarca, N. (2017), 8 Ways 'The Matrix' Is Influencing Current Fashion Trends, Retrieved from <https://www.highsnobiety.com/2017/03/09/matrix-style-trends/>, Erişim Tarihi: 20-11-2019

Anonim, (2018), Roller için fiziklerinden vazgeçen oyuncular, <https://www.haberturk.com/rolleri-icin-degisen-yildizlar-rolleri-geregi-kilo-alip-veren-oyuncular-2239393/3>

Anonim, (2019) Why You Need To Find Fashion Inspiration In The Matrix, Retrieved from <https://www.per-spex.com/articles/2019/5/31/why-you-need-to-find-fashion-inspiration-in-the-matrix>

Başkır, Ü.D. (2003). Matrix'in Gerçekliği Ve Gerçekliğin Matrix'i Üzerinebir Deneme, Platform Dergisi Sayı:2, Nisan, S.38-41,

https://www.academia.edu/9782871/Matrixin_Ger%C3%A7ekli%C4%9Fi_ve_Ger%C3%A7ekli%C4%9Fin_Matrix_i_%C3%9Czerine_Bir_Deneme, Erişim Tarihi:13-02-2019

Dumlu, T. S. (2013). Doğu Ve Batı Sineması Karşılaştırması: İran Ve Hollywood Sineması Üzerinden, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Tv Ve Sinema Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Fawnia O. H. , (2019) Why The Iconic Costumes In 'The Matrix' Are About So Much More Than 'A Black Shiny Coat' Retrieved from <https://fashionista.com/2019/03/the-matrix-20th-anniversary-costumes>, Erişim Tarihi: 28-10-2018

Firth, E. (2019), Matrix Mania: Why Are Fashion Designers So Obsessed With Neo? Retrieved from <https://www.elle.com/uk/fashion/trends/a28852153/the-matrix-4-neo-keanu-reeves-fashion/>, Erişim Tarihi: 20-11-2019

Gökmen, M. Y. (2019) Gerçekliğin perdesini aralayan The Matrix'i bilim-kurgu efsanesine dönüştüren hikâye, <https://www.dijitalx.com/2019/03/31/gercekligin-perdesini-aralayan-the-matrixi-bilim-kurgu-efsanesine-donusturen-hikaye/5/>, Erişim Tarihi: 28-10-2018

Kurt, E. K. (2008). The Analysis of the Design Concepts of the Movie "The Matrix" Retrieved from <http://alanistanbul.com/turkce/wp-content/uploads/2010/08/4b.pdf>, Erişim Tarihi: 28-10-2018

La Ferla, R. (2003) Allure of the Trench Coat: That 'Matrix' Look, Retrieved from <https://www.nytimes.com/2003/05/04/style/allure-of-the-trench-coat-that-matrix-look.html>, Erişim Tarihi: 20-11-2019

Martin, P. (2012) Interview with Kym Barrett (Costume Designer) from The Matrix Reloaded (2003) Retrieved from <https://www.matrixfans.net/interview-with-kym-barrett-costume-designer-from-the-matrix-reloaded-2003/>, Erişim Tarihi: 28-10-2018

Nascimento G. (2017) The Esoteric Meaning Of Neo, Morpheus & The Woman In The Red Dress, Retrieved from <https://anewkindofhuman.com/meaning-neo-morpheus-woman-red-dress/>, Erişim Tarihi: 20-11-2019

Soysal Z. A. Matrix ya da içsel bir yolculuk hikâyesi, Ülke Dergisi, Sayı:41 <https://www.scribd.com/document/340435844/Zehra-Azade-Soysal>, Erişim Tarihi: 28-10-2018

GÖRSEL KAYNAKÇA

https://www.allposters.com/-sp/The-Matrix-Lifesize-Standup-Posters_i13064629_.htm, Erişim Tarihi: 05-05-2019

<https://www.imdb.com/title/tt0133093>, Erişim Tarihi: 27-11-2019

https://fashionone.com.tr/v2/?attachment_id=875, Erişim Tarihi:02-08-2019

<https://www.fastcompany.com/3042442/kanye-wests-fashion-line-looks-like-the-bleakest-parts-of-the-matrix>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

<https://www.highsnobiety.com/2017/03/09/matrix-style-trends>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

<https://www.glamour.com/story/the-matrix-fashion-trend-2018>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

<https://www.matrixfans.net/interview-with-kym-barrett-costume-designer-from-the-matrix-reloaded-2003>, Erişim Tarihi: 05-05-2019

<https://www.much.com/how-to-have-your-own-kanye-style-meltdown>, Erişim Tarihi: 09-09-2019

<https://punagulecoz.wordpress.com/2016/01/13/matrix-arastirma>, Erişim Tarihi: 28-10-2018

<https://upost.info/en/31373732303435373234>, Erişim Tarihi: 19-02-2019

ICONIC COSTUMES THROUGH MATRIX

Aşegül TÜRK
Merve GÖLSEREN

ABSTRACT

The science fiction cinema genre, which was highly influenced by the technical and technological developments of the period, is stimulating in creating dystopian universes. These films, which are like a preview of the future, have always surprised and impressed the viewers when they were shown. In the science fiction movies, costumes and accessories have affected other sectors as well as the film. Besides fashion, music, textile, clothing, space design, all kinds of accessories; All sectors associated with elements such as shoes, bags and hair design create a new movie-based style. The costumes identified with the character also influence the viewer and direct the commercial sector. In this paper, the costumes, symbolic meanings and the effects on the characters of the film, which was originally named Matrix in 1999, directed by The Wachowskis, which is one of the examples of the Science Fiction film genre of Hollywood Cinema, will be revealed.

Keywords: Science fiction cinema, Matrix, costume